

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

"อาฆาตวตฺถุ — ที่ตั้งแห่งความอาฆาตหรือความโกรธ"

คำว่า **อาฆาตวตฺถุ** เป็นคำภาษาบาลี มาจากคำว่า **อาฆาต** (ความอาฆาตหรือความโกรธ) รวมกับคำว่า **วตฺถุ** (ที่ตั้ง) รวมกันเป็น **อาฆาตวตฺถุ** อ่านตามภาษาบาลีว่า อา - คา - ตะ - วัด - ถุ แปลว่า ที่ตั้งที่ทำให้ความอาฆาตหรือความโกรธ เกิดขึ้น มีรายละเอียดหลากหลายมาก ตามข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต อาฆาตวตฺถุสูตร ดังนี้

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย **วตฺถุแห่งความอาฆาต ๑๐ ประการนี้ ๑๐ ประการเป็นไฉน คือ บุคคล ย่อมผูกความอาฆาตว่า บุคคลโน้นได้ประพฤตีสั่งอันไม่เป็นประโยชน์แก่เราแล้ว ๑ กำลังประพฤตีสั่งอันไม่เป็นประโยชน์แก่เรา ๑ จักประพฤตีสั่งอันไม่เป็นประโยชน์แก่เรา ๑ ย่อมผูกความอาฆาตว่า บุคคลโน้นได้ประพฤตีสั่งอันไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เป็นที่รักที่ชอบใจของเราแล้ว ๑ กำลังประพฤตีสั่งอันไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เป็นที่รักที่ชอบใจของเรา ๑ จักประพฤตีสั่งอันไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เป็นที่รักที่ชอบใจของเรา ๑ ย่อมผูกความอาฆาตว่า บุคคลโน้นได้ประพฤตีสั่งอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของเราแล้ว ๑ กำลังประพฤตีสั่งอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของเรา ๑ จักประพฤตีสั่งอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของเรา ๑ ย่อมโกรธในฐานะที่ไม่ควร ๑**

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย **วตฺถุแห่งความอาฆาต ๑๐ ประการนี้แล**”

ความโกรธ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น และจะเกิดเองลอยๆ ไม่ได้ ต้องมีสาเหตุหรือที่ตั้งที่ทำให้ความโกรธเกิดขึ้น ลองพิจารณาถึงสาเหตุความโกรธที่เกิดขึ้นในวันหนึ่งๆ ว่า มาจากเหตุอะไรที่ทำให้ความโกรธเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่า **ส่วนใหญ่ความโกรธที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปในบุคคลอื่นทั้งสิ้น** เพราะเหตุว่าทุกคนย่อมมีทั้งผู้ที่เป็นที่รักบ้าง ย่อมมีทั้งผู้ที่ไม่เป็นที่รักบ้าง และมีเพียงอย่างเดียวที่ไม่ได้เกี่ยวกับบุคคลที่เรียกว่า โกรธในฐานะที่ไม่ควร เช่น เดินชนโต๊ะ สะดุดพื้นหกล้ม อากาศร้อน อากาศหนาว ฝนตก พายุร้อง เป็นต้น ก็เกิดความโกรธ ไม่พอใจ ได้

เมื่อบุคคลใดได้กระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อท่านแล้ว ย่อมเป็นปัจจัยทำให้ท่านเกิดความไม่พอใจ เกิดความโกรธขึ้น เป็นชีวิตประจำวันจริงๆ ใครที่ถูกคนอื่นทำให้ไม่พอใจ แล้วไม่โกรธ ต้องเป็นบุคคลที่หายาก เพราะบุคคลที่ไม่โกรธจริงๆ ก็ต้องเป็นพระอริยบุคคลชั้นพระอนาคามีบุคคล แต่สำหรับผู้ที่ยังไม่ใช่พระอนาคามีบุคคล จะมีความขุ่นใจสักเล็กน้อยบ้างไหม ถ้ามีผู้อื่นประพฤตีสั่งที่ไม่เป็นประโยชน์หรือกระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อท่าน?

ถ้าบุคคลนั้นกำลังทำ หรือว่าจะกระทำการสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ท่าน แม้ยังไม่ได้ลงมือแค่เพียง ท่านรู้ว่าเขาจะทำ ขณะนั้นก็เป็นปัจจัยที่จะให้เกิดความโกรธได้ นอกจากตัวท่านเองแล้วยังรวมไปถึง บุคคลซึ่งเป็นที่รักอีก ว่าใครทำสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เป็นที่รัก ไม่ว่าได้ทำแล้ว กำลังทำอยู่ หรือจะทำในกาลข้างหน้า ก็ย่อมเป็นปัจจัยที่จะให้เกิดความโกรธได้

นอกจากนั้นก็ยังเลยไปถึงผู้ซึ่งไม่เป็นที่รักอีก ก็ลองพิจารณาคุณลักษณะของความโกรธที่จะเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าหากมีใครมาทำดี ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่คนที่ท่านไม่รักไม่พอใจ ความโกรธก็เกิดขึ้นได้ เพราะเหตุว่าคนนั้นทำสิ่งที่ดี หรือว่ากำลังทำดี ทำประโยชน์กับผู้ที่ท่านไม่ชอบ ทั้งหมดนั้น เป็นเรื่องของบุคคลผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่จริง ๆ เมื่อได้เหตุปัจจัย กิเลสก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ซึ่งจะแตกต่างไปจากบุคคลที่ท่านดับกิเลสได้แล้ว กิเลสที่ท่านดับได้แล้วจะไม่มีวันเกิดอีก ไม่ว่าจะประสบกับเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตาม

เพราะฉะนั้น ต้องเป็นผู้ที่ตรงจริง ๆ ที่จะพิจารณาความโกรธของตนเองว่า ความโกรธในขณะนั้น เกิดขึ้นเพราะอะไร ในบรรดาอาฆาตวัตถุ ๑๐ ประการนี้ แล้วก็ควรจะพิจารณาถึงการกระทำของตนเองด้วย ไม่ใช่เพียงแต่พิจารณาถึงการกระทำของคนอื่น

ถ้าเกิดโกรธ ส่วนใหญ่แล้วจะมองคนอื่น หรือเห็นโทษของคนอื่น แต่ลืมย้อนกลับมาพิจารณาตนเองว่า ตนเองได้กระทำความผิดอะไรบ้างหรือไม่ แม้เพียงเล็กน้อย ถ้าตัวท่านเองเป็นผู้ผิด เป็นเหตุให้คนอื่นกระทำความยาวาจาอย่างนั้น ถ้าพิจารณาโทษของคนอื่นแล้วโกรธ ย่อมไม่เป็นประโยชน์เท่ากับ พิจารณาความผิดของตนเองว่า มีความผิดอะไรหรือไม่ เมื่อเห็นความผิดของตนเอง ย่อมสามารถที่จะแก้ไขความผิดนั้น แล้วก็ไมโกรธคนอื่นด้วย เพราะเหตุว่าถ้าเป็นความผิดของท่าน ท่านก็รู้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำเพื่อที่จะได้ไม่ทำอีก แต่ถ้าเป็นความผิดของคนอื่น โดยที่ท่านเองไม่ได้เป็นผู้ผิด การโกรธเคืองผู้ทำผิด ก็ไม่มีประโยชน์อะไรเหมือนกัน เพราะเหตุว่าถ้าท่านโกรธคนอื่นที่ทำผิด ขณะที่โกรธนั้นเป็นความผิดของท่านเองแล้วที่ไปโกรธคนอื่น

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การที่จะพิจารณาโทษของตนเอง หรือการที่จะไม่สนใจในโทษของบุคคลอื่น ย่อมเป็นประโยชน์ เพราะเหตุว่าไม่ทำให้เกิดความขุ่นเคืองหรือความอาฆาตขึ้น ดังนั้น การที่จะคิดถึงคนอื่น คิดถึงการกระทำของคนอื่น หรือว่าพิจารณาการกระทำของคนอื่น ถ้าเป็นไปในทางที่จะให้กุศลจิตเกิด แทนที่จะพิจารณาในทางที่จะทำให้อกุศลจิตเกิด ย่อมเป็นประโยชน์กว่า เพราะเหตุว่าแต่ละคนมีจิตใจต่างกัน มีความประพฤติทางกาย ทางวาจาต่างกัน บางคนอาจจะชอบความประพฤติทางกาย ทางวาจาอย่างหนึ่ง ขณะที่คนอื่นอาจจะชอบอีกอย่างหนึ่งก็ได้ เพราะว่าแต่ละคนไม่เหมือนกันเลย ที่จะให้ทุกคนชอบทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกันหมด ย่อมเป็นไปไม่ได้

ข้อสำคัญที่สุด ควรจะเห็นชัดภายในคือความโกรธของตนเอง แทนที่จะคิดว่าท่านมีศัตรูหลายคน หรือว่าอาจจะมีหลายคนที่ไม่ชอบท่าน ทำสิ่งที่ไม่ดีกับท่าน แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ข้าศึกที่แท้จริงอยู่ภายใน คือ ความโกรธของท่านเอง

ประโยชน์ของการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา ก็เป็นไปเพื่อความเข้าใจถูก เห็นถูกในสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ แม้ความโกรธเกิดขึ้น ปัญญาก็สามารถรู้ตามความเป็นจริงได้ว่าเป็นธรรม ไม่ใช่เรา ทุกขณะ มีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้น ความเข้าใจถูกเห็นถูกจะเป็นเครื่องขัดเกลาละคลายอกุศล ขัดเกลาละคลายความไม่รู้ และความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล ได้ในที่สุด.

[ชมรมบ้านร่มมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร . ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]